

«букет» фізичних недуг, але дух його залишається високим і незламним.

Я.Правицький як ланка, що зв'язує мандрівного Сковороду з його улюбленцем М.Ковалинським.

Практична допомога Ковалинського та Правицького Сковороді. Крім листів, мислитель отримує від них книги, музичні інструменти, продукти, люльку, окуляри.

Ставлення Правицького до філософських творів Сковороди, страх перед його сміливими і «крамольними» думками.

Ставлення самого філософа до своїх творів як до улюблених дітей.

Проникнення з допомогою цих листів в творчу лабораторію мислителя. Він вказує необхідні умови для творчості: самотність, спокій, тепло, мандри.

Небажання друкувати і поширювати свої твори: «Обаче чрез невѣрныя руки – не! не! не!» [1, 370].

Мислитель повідомляє, що він досяг високого рівня духовної гармонії і християнської моральності: «я никому ни завиху; никого не ненавижу; всѣм друг и для моего сердца нет неприятеля во вселенной» [1, 360].

Надзвичайно свіжою, глибокою та оригінальною є його філософська інтерпретація свята: «Кая полза, аще на воздухѣ – не в сердцѣ – ведро и весна?» [1, 376]. Мовби свідченням наближення мислителя до Бога, до смислу свого життя є слова: «конец, цвѣт и плод жизни и трудов моих упокоение; и вся благая мнѣ – сердце чистое» [1, 376].

Література:

1. Сковорода Г. Повне зібрання творів. Т.2. К., 1973.

Д.М.Дудко

ОКЗ «Літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди»

с.Сковородинівка

СКОВОРОДИНСЬКИЙ ІДЕАЛ «СРОДНОЇ» ПРАЦІ І РЕАЛЬНІСТЬ СОЦІАЛІЗМУ

Ідеалом Г.С.Сковороди було суспільство вільних трудівників, де кожний зайнятий працею «сродною», за здібностями, а моральне задоволення від такої праці усуває гонитву за надмірними матеріальни-

ми благами; де всі види праці однаково шановані; де панує «нерівна всім рівність» [1, 435]. Як же здійснювався цей ідеал в реальному соціалістичному суспільстві, зокрема, радянському, де Скворода офіційно вшановувався?

Ліквідація неписьменності і безробіття, безплатна і обов'язкова середня освіта і безплатна вища, зростання рівня життя розширювали можливість працювати за покликанням. Сприяв цьому і сам моральний клімат суспільства: культ праці і її героїв (від академіків до буряківниць); працелюбність, ентузіазм, безкорисливість, скромність як головні чесноти; засудження «особистої нескромності» керівників; зневага до грошолобства, «речовізму», бездуховності, кар'єризму, дармоїдства. «Ганяться в званні за доходами есть неложный знак несродности» [1, 435].

До зрівняльного (карткового) розподілу вдавалися лише в роки воєн та соціальних криз. Прихильники «зрівняльного соціалізму» – троцькісти – були нещадно усунені. Засуджувалися, в дусі Сквороди, не великі доходи (трудові), а надмірне прагнення до них.

З другого боку, звужували можливість працювати за покликанням обмеження прав колишніх привілейованих верств, примусова регламентація міграції з села до міста, політичні репресії. Ці фактори поступово скорочувалися або зникали в міру зникнення ситуації «обложеної фортеці».

Важко назвати «сродною» працю в'язнів. Але дуже значну частину їх склали кримінальні злочинці, які зневажали труд. Проте багато в'язнів дійсно перевиховувалися і на волі знаходили себе в праці. Стара професійна злочинність поступово вимирає. Та натомість раковою пухлиною поширювалася мафія «тіньовиків». Саме звідси поповзла по суспільству засуджена ще Сквородою мораль «тетерваків»: культ грошей, зневага до чесної праці. Не сприяли «сродній» праці бюрократизм, корупція, невиправдана зрівнялівка в оплаті праці.

«Право на вибір професії, роду занять і роботи відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти та з урахуванням суспільних потреб» [2, ст.38] – ця формулювання констатувала не лише досягнені успіхи, але і неможливість надати роботу за «сродністю» всім членам суспільства. Соціальний попит тут далеко не завжди співпадає з пропозицією.

Реальне суспільство завжди буде гіршим за свою ідеальну модель, навіть розроблену генієм. Проте за умов реального соціалізму

можливості реалізації ідеалу «сродної» праці невпинно зростали, а не скорочувалися.

Література:

1. Сковорода Г. Повне зібрання творів. Т.1. К., 1973.
2. Конституція (основний закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки. К., 1982.

Кобяков О.М.

*кандидат технічних наук, доцент
Сумський державний університет*
УКРАЇНСЬКИЙ СОКРАТ

Сковорода радше не філософ, а релігійний мислитель. У ньому зосереджені дві стихії: глибока релігійна віра, що доходить до містичного осяяння, і незвична внутрішня свобода. Саме життя Г.Сковороди стало частиною його релігійно-містичного вчення. Спосіб життя мандруючого філософа був співзвучним його філософії. „Український Сократ”, наслідуючи своєму афінському попереднику, зосередив вістря своїх інтересів на людині, Звідси самопізнання, антропологія і етика – головні складові його вчення, вихідним пунктом якого є його християнська свідомість

Гносеологія Сковороди тісно пов'язана з молитовною зосередженістю і містичними переживаннями. „Весь світ спит”, - говорить мислитель, розуміючи, що світ має деяке сокровенне життя, що досягається лише релігійно.

Життя постає у подвійному виді, і це викликає відчуження від світу. Оскільки реальність буття різна на поверхні і в глибині (онтологічний дуалізм), то це відбивається на пізнанні: існує пізнання поверхневе, а є пізнання „у Бозі” (гносеологічний дуалізм). Від чуттєвого пізнання людина підноситься до пізнання духовного. « Если хочешь что-либо узнать в истине, усмотри сначала во плоти, то есть в наружности, и увидишь на ней следы Божии, обличающие безвестную и тайную премудрость» (Сковорода). Це вище пізнання дається через містичне осяяння; воно доступне лише тим, хто здатний відірватися від чуттєвості .